

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА
Број: 71 0 П 190726 18 Рев
Бања Лука, 05.07.2018. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Биљане Томић, као предсједника вијећа, Тање Бундало и Сенада Тица, као чланова вијећа, у правној ствари по тужби тужитеља 1. М.М. из Б.Л. и 2. М.Ц. из Л., које заступа пуномоћник М.Ђ., адвокат из Б.Л., Улица ..., против туженог „К.“ а.д. Б.Л., кога заступа Заједничка адвокатска канцеларија М.К. и М.Ђ. из Г., Улица ..., ради утврђења и исплате, те по противтужби туженог-противтужитеља „К.“ а.д. Б.Л., против тужитеља-противтужених М.М. и М.Ц., ради утврђења, одлучујући о ревизији тужитеља-противтужених и ревизији туженог-противтужитеља против пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 190726 16 Гж од 25.12.2017. године, на сједници одржаној дана 05.07.2018. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизије се одбијају.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Бањој Луци број: 71 0 П 190726 14 П од 18.12.2015. године одбијен је захтјев тужитеља-противтужених да се утврди да је тужени једнострано раскинуо уговоре о купопродаји интерних дионица, који су закључени са сваким тужитељем појединачно 09.12.1991. године, те да се тужени обавезе тужитељима исплати и то: тужитељу М.М. (у даљем тексту: првотужитељ) на име главног дуга износ од 105.020,49 КМ и доспјелих камата износ од 105.020,49 КМ, односно укупно износ од 210.040,98 КМ, те тужитељу М.Ц. (у даљем тексту: друготужитељ) на име главног дуга износ од 99.897,54 КМ и доспјелих камата износ од 99.897,54 КМ, односно укупно износ 199.794,08 КМ, као и захтјев за накнаду трошкова поступка. Одбијен је и противтужбени захтјев туженог-противтужитеља (у даљем тексту: тужени) да се утврди да су ништави уговори о купопродаји интерних дионица закључени са тужитељима дана 09.12.1991. године, као и захтјев за накнаду трошкова поступка. Одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 190726 16 Гж од 25.12.2017. године жалбе странака су одбијене и првостепена пресуда потврђена. Одбијени су захтјеви тужитеља и туженог за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Изјављеном ревизијом другостепену пресуду, у дијелу одлуке о тужбеном захтјеву, побијају тужитељи, због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, са приједлогом да се побијана пресуда преиначи и тужбени захтјев усвоји или да се иста укине и предмет врати на поновни поступак.

Изјављеном ревизијом другостепену пресуду побија и тужени, у дијелу одлуке о противтужбеном захтјеву, због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, са приједлогом да се побијана пресуда укине и предмет врати другостепеном суду на поновно одлучивање или да се иста преиначи и противтужбени захтјев усвоји.

У одговору на ревизију туженог тужитељи предлажу да се изјављена ревизија одбије као неоснована, док тужени није дао одговор на ревизију тужитеља.

Ревизије нису основане.

Предмет спора у овој парници је захтјев тужитеља да се утврди да је тужени једнострано раскинуо уговоре о купопродаји интерних дионица закључене са тужитељима дана 09.12.1991. године, те да се тужени обавезе да тужитељима по основу изгубљене користи због раскида уговора, у висини неостварених попушта на дионице, исплати и то: првотужитељу на име главног дуга износ од 105.020,49 КМ и исти износ на име доспјелих камата, односно укупно износ од 210.040,98 КМ, а друготужитељу на име главног дуга износ од 99.897,54 КМ и исти износ на име доспјелих камата, односно укупно износ од 199.794,08 КМ. Захтјев тужитеља је утемељен на тврдњама: да је тужени једнострано раскинуо предметне уговоре о купопродаји интерних дионица и да су тужитељи усљед тога трпјели изгубљену добит у висини неоствареног уговореног попушта на куповину дионица.

Предмет спора је и противтужбени захтјев туженог да се утврди да су ништави уговори о купопродаји интерних дионица закључени са тужитељима дана 09.12.1991. године. Противтужбени захтјев је утемељен на наводима да правни предник туженог није могао 09.12.1991. године издавати интерне дионице, због протека рока од годину дана од ступања на снагу Закона о измјенама и допунама Закона о друштвеном капиталу („Службени лист СФРЈ“ број 46/90), који рок је истекао дана 18.08.1991. године.

Одлучујући о захтјевима странака, на темељу изведених доказа, првостепени суд је утврдио: да је предник туженог Друштвено предузеће „Т.“ дана 27.11.1991. године донио одлуку о издвајању интерних дионица сходно одредбама Закона о друштвеном капиталу, ради покретања поступка промјене статуса тог друштва и његовог организовања у МДД истог назива; да је том одлуком одређено да ће се издати 11.693 интерне дионице номиналне вриједности једне дионице од 10.000,00 динара, те је одређено ко може бити купац дионица и одређен је попуст за куповину; да су тужитељи са предником туженог закључили уговоре о купопродаји интерних дионица дана 09.12.1991. године; да је првотужитељ са предником туженог уговорио куповину интерних дионица и то 1250 у номиналној вриједности од 12.500.000,00 динара, уз попуст од 5.125.000,00 динара, те обавезу да плати преосталу разлику од 7.375.000,00 динара у 50 мјесечних рата; да је првотужитељ вршио уплате по основу закљученог уговора и то: 15.01.1990., 15.02.1992., 19.03.1992. и 17.04.1992. године износе по 147.500,00 динара; да је друготужитељ на основу закљученог уговора са предником туженог купио интерне дионице у количини од 1250 дионица, укупне вриједности 12.500.000,00 динара, уз попуст од 4.875.000,00 динара, тако да је друготужитељу остало да уплати 7.625.000,00 динара у 50 једнаких рата; да је друготужитељ преднику туженог извршио исплату укупног износа од 762.500,00 динара и то 15.01.1992., 15.02.1992. и 11.06.1992. године износе од 152.500,00 динара, док је 15.04.1992. године уплатио износ

од 305.000,00 динара, који износи плаћени од стране предузећа „Н.“ Л. да је Ратни штаб Аутономне регије К. дана 08.05.1992. године донио одлуку да се изврши припајање МДД „Т.“ Јавном предузећу „К.“ Б.Л., тако што ће се имовина „Т.“, умањена за уплаћени дио дионица, припојити „К.“, уз обавезу „К.“ да уплаћени дио дионица, који је уплаћен у корист „Т.“, исплати уплатиоцима у року од мјесец дана од дана престанка МДД „Т.“, тако што ће исти ревалоризовати; да је одлуком Т. Б.Л. од 14.05.1992. године прихваћена одлука Ратног штаба Аутономне регије К. од 08.05.1992. године о спајању „Т.“ са „К.“, што је прихваћено и одлуком ЈП „К.“ од 12.05.1992. године; да је Основни суд Удруженог рада у Бањој Луци рјешењем од 26.05.1992. године извршио упис спајања „Т.“ „К.“, као и брисање уписа МДД „Т.“ из судског регистра; да је, према налазу и мишљењу вјештака М.З., тужени, поступајући по закључку и одлуци Ратног штаба Аутономне регије К. извршио поврат уплаћених новчаних средстава по основу откупа интерних дионица, те је првотужитељу дана 01.07.1992. године извршио уплату износа од 1.783.206,00 са четири поштанске уплатнице из којих није видљиво да ли је овај тужитељ икада примио тај износ; да је тужени друготужитељу вршио враћање на рачун „Н.“ Л. износе од 610.000,00 динара дана 05.06.1992. године, 19.06.1992. године износ од 1.746.206,00 динара, 01.07.1992. године износ од 1.898.706,00 динара; да је друготужитељ туженом враћао износе дана 10.06.1992. године и 20.06.1992. године, те је износ од 1.898.706,00 динара уплатио на рачун који није рачун туженог; да је, према налазу и мишљењу и допуни налаза Е. института Б.Л., првотужитељ по основу уговора уплатио износ од 590.000,00 динара који износ конвертован у ДМ износи 3.948,75 ДМ; да је друготужитељ уплатио 762.500,00 динара, који износ конвертован у ДМ износи 3.840,32 ДМ; да је тужени друготужитељу односно предузећу „Н.“ враћао уплаћена новчана средства али су иста враћена туженом; да уговорени попуст за првотужитеља износи 5.125.000,00 динара, који на дан конверзије 27.11.1991. године износи 105.020,49 ДМ, док је уговорени попуст за друготужитеља 4.875.000,00 динара, који на дан конверзије 27.11.1991. године износи 99.897,54 ДМ; да на наведене износе попушта обрачуната затезна камата износи за првотужитеља износи 105.020,49 КМ, а за друготужитеља 99.897,54 КМ; да висина уплате првотужитеља по основу куповине интерних дионица у износу од 590.000,00 динара на дан уплате, конвертовано према реалном курсу и подацима АПИФ, износи 5.577,81 ДМ и исто толико обрачуната законска затезна камата, док за друготужитеља укупно уплаћени износ од 762.500,00 динара, према реалном курсу и подацима АПИФ, износи 6.254,99 ДМ.

На темељу тих чињеница, првостепени суд је закључио да је одлуком Ратног штаба Аутономне регије К., те прихватањем исте закључком на сједници од 08.05.1992. године Кризног штаба Аутономне регије К., за туженог, односно његовог правног предника, наступила немогућност да испуни своју обавезу из уговора о купопродаји интерних дионица, те да је тиме престала и обавеза тужитеља да наставе са исплатом откупљених дионица, односно да је дошло до престанка означених уговора по сили закона у смислу одредбе члана 137. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број: 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и („Службени гласник Републике Српске“ број: 17/93, 3/96 и 39/03 – у даљем тексту: ЗОО). Утврђујући да нема одговорности туженог за престанак уговора, првостепени суд је закључио да тужитељима, у смислу одредбе члана 189. ЗОО, не припада право на захтјевану изгубљену корист, имајући при томе у виду да је у предметној парници постала правоснажна ранија пресуда у дијелу којим је тужени обавезан да врати уплаћене износе. Сагласно томе, налазећи да тужитељи немају правног интереса за утврђење једностраног раскид уговора, позивом на одредбу члана 54. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13 - даље: ЗПП), првостепени суд је захтјев тужитеља у цјелости одбио. У односу на

противтужбени захтјев првостепени суд је закључио да је преднику туженог, као једној уговорној страни, чланом 14. став 1. Законом о измјенама и допунама Закона о друштвеном капиталу, било забрањено да издаје дионице након годину дана од дана ступања на снагу овог закона, али да се та забрана не тиче тужитеља као уговорних страна, па је, позивом на одредбе члана 103. став 2. ЗОО, одбио и противтужбени захтјев туженог.

Одлучујући о жалбама странака, другостепени суд је прихватио чињенична утврђења првостепеног суда. У погледу одлуке о тужбеном захтјеву, прихватио је закључак првостепеног суда да су уговори о купопродаји интерних дионица престали, усљед немогућности испуњења, уз допуну, у одговору на жалбене наводе, да је Управни одбор правног предника туженог дана 14.05.1992. године донио одлуку којом је прихватио одлуку Ратног штаба Аутономне регије К. од 08.05.1992. године о припајању, с обзиром на тада проглашене ратне услове (проглашени 15.04.1992. године), који представљају догађаје за које не одговара ни једна уговорна страна и усљед којих су наведени уговори престали по сили закона, па се не могу раскинути одлуком суда. Надаље, имајући у виду да је туженом припојена имовина „Т.“, али умањена за уплаћени дио дионица, другостепени суд је становишта да тужени у погледу тужбеног захтјева није пасивно легитимисан, те да тиме није ни активно легитимисан у погледу противтужбеног захтјева. Сагласно томе, другостепени суд је изјављене жалбе одбио и првостепену пресуду потврдио.

Нижестепеним одлукама захтјев тужитеља је правилно одбијен.

Према одлуци Ратног штаба Аутономне регије К. од 08.05.1992. године, која је прихваћена одлуком МДД „Т.“ Б.Л. од 14.05.1992. године, припајање МДД „Т.“ Јавном предузећу „К“. Б.Л. је извршено тако што је припојена имовина „Т.“ умањена за уплаћени дио дионица, уз обавезу „К.“ да уплаћени дио дионица врати уплатиоцима. Према обавјештењу Дирекције за приватизацију од 06.12.2002. године (што су током поступка пред првостепеним судом странке учиниле неспорним), интерне дионице нису учествовале у поступку приватизације туженог, односно њихово учешће у приватизацији износи 0 %. Сагласно произлази и из рјешења Дирекције за приватизацију број 01-СП-853-1/2000 од 25.02.2000. године, у предмету контроле извршене власничке трансформације, према којем Матично државно предузеће „Н. индустрија РС“ п.о. С.Б., Зависно државно предузеће за трговину нафтом, нафтним дериватима и течним гасом „К.“ п.о. Б.Л. није вршило власничку трансформацију по Закону о исплати личних дохода, средстава за непосредну заједничку потрошњу и средстава за исхрану радника („Службени лист СФРЈ“ број 37/90 и 84/90) и Закону о државном капиталу („Службени лист СФРЈ“ број 84/89 и 46/90), те је пословало са државним капиталом у 100%-тном износу. Стога се, поведеној приватизацији туженог, не могу остваривати права из дионичког капитала који није учествовао у поступку приватизације и чија вриједност није утврђена у складу са Уредбом о утврђивању и кориговању трајног капитала предузећа ("Службени гласник Републике Српске", бр. 28/98 и 4/99).

Без обзира да ли је Ратни штаб Аутономне регије К., у спорном периоду, имао карактер органа власти или је у питању политички орган (чиме се тужитељи у ревизионим наводима опширно баве), поменута одлука о припајању МДД „Т.“ Јавном предузећу „К“. Б.Л., без учешћа уплаћених дионица, је извршена и припајање је уписано у регистру код суда, као и брисање МДД „Т.“, те није било предмет побијања у одговарајућем поступку.

Према томе, тужени који није преузео уплате тужитеља по уговору о куповини интерних дионица, те који је приватизован без учешћа интерних дионица, није пасивно легитимисан у односу на захтјев тужитеља. Услјед наведеног (непреузимања спорних уплата), супротно ревизионим наводима, тужени није пасивно легитимисан ни према одредби члана 187 а) Закона о предузећима („Службени лист СФРЈ“ број 77/88, 40/89, 46/90 и 61/90).

Осим тога, интерне дионице које су биле предмет купопродајних уговора које је правни предник туженог закључио са тужитељима, услјед наведеног се нису материјализовале у вриједности акција и нису добиле свој новчани израз у акцијама, односно нису добиле карактер хартија од вриједности, већ су обезвријеђене и не могу бити основ за остваривање права по основу хартија од вриједности (осим права на враћање улаћених износа).

Надаље, чак и у случају да су предметне интерне дионице добиле карактер хартије од вриједности, тужитељима не би припадало право на исплату новчане вриједности коју су интерне дионице добиле као акције, већ би им тада припадало право да сагласно прописима о хартијама од вриједности располажу својим акцијама преко овлашћених учесника на тржишту хартија од вриједности. То даље значи да тужитељима, ни у ком случају, не може припадати право на исплату неоствареног попушта за куповину акција односно за исплату уговорене погодности, која би била примјењива само у ситуацији да су уговори о купопродаји интерних дионица реализовани.

Према томе, правилан је закључак нижестепених судова да се туженом не може наметнути обавеза на исплату захтјеваног износа.

Нижестепеним одлукама правилно је одбијен и противтужбени захтјев туженог.

Према одредби члана 14. став 1. Закона о друштвеном капиталу предузеће може издавати интерне дионице, под условима утврђеним тим законом, у року од годину дана од дана ступања на снагу тог закона (ступио на снагу 18.08.1990. године). Ако се забрана за закључење одређеног уговора (као у конкретном случају) односи само на једну страну (предузеће), те с обзиром да законски протек рока одредбама овог закона није санкционисан, сагласно одредби члана 103. став 2. ЗОО, произлази да нису испуњени законски услови за утврђење ништавоси предметних уговора о купопродаји интерних дионица. Стога се не могу прихватити ревизиони наводи туженог којима се истиче да су уговори закључени по протеку законског рока и да су ништави.

Сагласно датим разлозима изјављене ревизије су одбијене, примјеном одредбе члана 248. ЗПП.

Предсједник вијећа
Биљана Томић

За тачност отправака овјерава
Руководилац судске писарнице
Амила Подрашчић

